

Protocol bij (vermoeden van) kindermishandeling en/ of seksueel misbruik

Gastouderbureau Hardenberg

Voorwoord

Wanneer het gastouderbureau geconfronteerd wordt met (een vermoeden van) kindermishandeling en/of seksueel misbruik, is het noodzakelijk dat medewerkers van het bureau, gastouders en vraagouders weten hoe zij daarmee om moeten gaan.

Door goede selectiecriteria te stellen proberen we kwaliteit te bieden en te trachten kindermishandeling en/of seksueel misbruik in een gastgezin te voorkomen. Daarnaast kunnen richtlijnen over de handelwijze (bij vermoeden van) kindermishandeling en/of seksueel misbruik hierbij van dienst zijn.

Dit protocol geeft aan hoe te handelen in geval van (een vermoeden van) kindermishandeling en/of seksueel misbruik van een via het gastouderbureau opgevangen kind. Bovendien wordt aangegeven welke maatregelen we treffen om kindermishandeling en seksueel misbruik te voorkomen. Het is van belang om in een dergelijk emotioneel moeilijke situatie zorgvuldig met alle betrokkenen te kunnen blijven omgaan. Het beschikken over een met elkaar afgesproken protocol biedt ons hiertoe benodigde houvast.

Inleiding

Definitie kindermishandeling

Kindermishandeling is elke vorm van geweldpleging of verwaarlozing op lichamelijk, psychisch of seksueel gebied, door toedoen of nalaten van personen met wie het kind in een afhankelijkheidsrelatie staat, waardoor schade voor het kind ontstaat of in de toekomst zou kunnen ontstaan. Er is sprake van structureel, stelselmatig, steeds terugkerend geweld van ouder(s) ten opzichte van kind(eren).

Wat iemand kindermishandeling noemt heeft onder andere te maken met eigen normen en waarden, de manier waarop men zelf is opgevoed, de verschillende opvoedingsstijlen en de cultuur waarin men leeft. Daarnaast stelt ook de samenleving eisen en zijn door de overheid wetten gemaakt.

Wanneer is er sprake van mishandelen en wanneer van pedagogisch straffen?

Opvoeden kan op velerlei manieren. De verschillen in omgang tussen ouders en kind zeggen op zich niets over de kwaliteit van de relatie en het uiteindelijke resultaat. Wat de een raar vindt of waarvan hij denkt dat zou ik anders aanpakken, is voor de ander de gewoonste zaak van de wereld. Ongewoon betekent nog niet onjuist. Een opvoedingspatroon waarmee je niet vertrouwd bent of dat je niet wenselijk vindt, is daarom nog geen kindermishandeling. De stijl van opvoeden is immers ook afhankelijk van de cultuur waarin men leeft of waarin de mens zelf is groot gebracht. In elke cultuur gelden weer andere normen en waarden, ook wat betreft de manier waarop men kinderen straft. In sommige culturen is het gebruikelijk het kind door lijfstraffen duidelijk te maken dat bepaald gedrag ongeoorloofd is. In westerse culturen ligt het accent meer op verbale vormen van kritiek en emotioneel afwijzing. Men straft het kind dan door het tijdelijk genegenheid of plezierige dingen te onthouden of even buiten de gemeenschap te plaatsen.

Wanneer is een straf pedagogisch? Als het belang van het kind hierbij voorop staat en de straf bedoeld is om het kind het besef bij te brengen dat bepaald gedrag niet wenselijk is of schadelijke gevolgen kan hebben.

Straf is een middel om dit besef in te prenten en het beoogde gedrag of de gedragsverandering te doen beklijven. Een strafmaatregel werkt het meest effectief als een kind niet alleen begrijpt dat het niet mag, maar het vooral begrijpt waarom iets niet mag of juist moet. Verduidelijking van de bedoeling geeft het kind houvast..

Straffen heeft ook een afschrikkingeffect. Het is niet prettig om gestraft te worden; gedrag dat ermee verband houdt, wordt daardoor vermeden. Straffen houdt echter ook een gevaar in; als de opvoeder handelt uit woede en drift raakt de pedagogische bedoeling op de achtergrond en overheerst het effect van pijn, afwijzing en vernedering.

In geen enkel gezin zal het opvoeden altijd van een leien dakje gaan. Overal komen wel eens spanningen en conflicten voor. Misschien vallen er dan harde woorden of klappen, gebeuren er dingen waar men later spijt van heeft. Opvoeden blijft ten slotte mensenwerk. Zolang ouders het belang van hun kind voor ogen hebben en zij zich van hun verantwoordelijkheid bewust zijn, is er in wezen niets mis.

In geval van mishandeling zijn alle pedagogische grenzen overschreden en is het belang van het kind niet meer aan de orde. De ouder reageert hier slechts eigen onlust en onmacht af. Het kind is speelbal geworden van willekeur en destructieve kracht. Straffen zijn uitlaatklep van blinde agressie of frustratie en staan niet in verhouding tot de aanleiding.

Vaak ontbreekt trouwens elke reden. Het mishandelde kind gedraagt zich dikwijls erg voorbeeldig om juist alle aanleiding te voorkomen. Een pedagogische straf kan een middel zijn om het kind iets nuttigs bij te brengen. Mishandeling bezorgt het kind alleen pijn en het besef dat het thuis onveilig is en dat het voor zijn ouders op zijn hoede moet zijn.

Lichamelijke mishandeling is vaak de eerste vorm van mishandeling waaraan gedacht wordt. Er zijn echter meer vormen

Te onderscheiden zijn:

1. Lichamelijke mishandeling; het kind wordt geslagen en geschopt etc.
2. Psychische of emotionele mishandeling: het kind wordt herhaaldelijk getreiterd, gekleineerd of uitgescholden en verliest daardoor elk gevoel van eigenwaarde.
3. Lichamelijke verwaarlozing; het kind krijgt niet de noodzakelijke voeding en verzorging, waardoor groeiachterstand en ontwikkelingsstoornissen kunnen optreden.
4. Psychische of emotionele verwaarlozing: het kind krijgt niet voldoende liefde, aandacht of respect. Ontwikkelingsstoornissen kunnen hiervan het gevolg zijn.
5. Seksueel misbruik: het kind wordt betrokken bij of gedwongen tot seksuele handelingen die niet bij de leeftijd of de ontwikkeling van het kind horen.

Er bestaan vele uitingsvormen van seksueel misbruik van kinderen. Verschillende gedragingen zijn door hun duidelijke seksuele karakter niet voor tweeërlei uitleg vatbaar. Bij andere gedragingen kunnen vloeiende overgangen bestaan tussen wat wel en niet als seksueel getypeerd kan worden. Als criterium kan dan gehanteerd worden, of het welzijn van het kind en zijn lichamelijke en psychische integriteit ondergeschikt wordt gemaakt aan bevrediging van de (seksuele) behoefte van de gastouder/familieid/huisgenoot.

Kindermishandeling en/of seksueel misbruik kan een kind zeer ernstige schade berokkenen. Hierover is in de literatuur het nodige geschreven. Het kan zowel binnen als buiten de gezinssituatie plaats vinden.

Signaleren

Kinderen die in de knel zitten, laten dat veelal zien door hun gedag. Bij hele jonge kinderen uit zich dat vooral lichamelijk. Ook zijn er veranderingen in hun gedrag naar andere kinderen en volwassenen. (zie ook bijlage II: signaallijst.)

Juist omdat kindermishandeling zich veelal afspeelt in de verborgenheid is men aangewezen op eigen waarnemingen en het gevoel dat er iets niet in orde is. Belangrijk is om te weten dat een signaal op zich niets zegt, maar als er meerdere signalen zijn, die ook nog door verschillende mensen worden opgemerkt, dan kan men denken aan kindermishandeling en/of seksueel misbruik.

Als je weet en beseft dat kindermishandeling nooit vanzelf overgaat, behoort het signaleren van kindermishandeling tot ieders verantwoordelijkheid. Immers kindermishandeling en/of seksueel misbruik kan zeer ernstige gevolgen hebben voor de psychische en/of seksuele ontwikkeling van het kind met de mogelijkheid tot overdracht van mishandeling op de volgende generatie. Er is altijd de tussenkomst van derden nodig om verandering in de situatie aan te brengen en hulpverlening op gang te brengen.

Gastouderbureau en kindermishandeling

Risico's binnen de gastouderopvang

Ook binnen kinderopvangvoorzieningen en in gastgezinnen aangesloten bij gastouderbureaus, is het risico van kindermishandeling en seksueel misbruik aanwezig. Het herkennen en erkennen van dit risico kan preventief werken. In de kinderopvangsector gaat het om kinderen in de leeftijd van 0 tot 12 jaar. Dit impliceert dat het om een grote groep kinderen gaat, die nog niet in staat is melding te doen van kindermishandeling en seksueel misbruik. Wel kunnen kinderen signalen afgeven.

Het signaleren van kindermishandeling heeft voornamelijk te maken met observeren. Kinderen die in de knel zitten, laten dat zien door hun gedrag. Heel jonge kinderen uiten het vooral lichamelijk. Ook geven zij signalen in de omgang met andere kinderen en volwassenen.

Verbodsbepaling

De gastouder dient zich er van te onthouden het kind te benaderen op een wijze die het kind in zijn waardigheid aantast. Daarbij zal de gastouder nimmer kinderopvang gebruiken voor doeleinden ten eigen nutte, welke in strijd zouden zijn met de verantwoordelijkheid voor het kind of die de grenzen van de professionele relatie overschrijden. Seksuele handelingen en intieme relaties in de contacten met het kind zijn onder geen beding geoorloofd en worden beschouwd als seksueel misbruik. Dit omvat onder meer een verbod om het kind op zodanige wijze aan te raken dat het kind en/of gastouder deze aanraking naar redelijke verwachting als seksuele of erotisch van aard zal ervaren. Ook is de gastouder gehouden, zelfs als het kind dat verlangt of daartoe uitnodigt, niet metterdaad in te gaan op seksuele andere toenaderingspogingen.

Meldplicht

Wanneer gast- en vraagouders klachten hebben kunnen zij ze bij de volgende medewerkers indienen:

- Hoofd gastouderbureau
- Overige medewerkers gastouderbureau

De veiligheid van het kind willen we waarborgen door te vragen dat men discreet met informatie moet om gaan. Het gaat om een lopend onderzoek wat nog niet is afgerond.

Vanaf het eerst moment van melding wordt vastgelegd hoe men gehandeld heeft en wie men op welk tijdstip geïnformeerd heeft en waarover.

Preventieve activiteiten in het kader van kindermishandeling en seksueel misbruik

Gastouderbureau Hardenberg onderneemt preventieve activiteiten ten aanzien van kindermishandeling en seksueel misbruik.

De volgende preventieve activiteiten ondernemen we:

1. Bij de intake en het koppelingsgesprek wordt het onderwerp kindermishandeling ter sprake gebracht en hebben de bemiddelingsmedewerkers handvatten om eventuele signalen goed te kunnen opvangen.
2. Er is regelmatig overleg tussen gastouderbureau en tussen gast-en vraagouders over de opvang het welbevinden van het kind.
3. Het protocol kindermishandeling wordt een keer in het jaar geëvalueerd en indien nodig bijgesteld.
4. De medewerkers signaleren goed tijdens de selectieprocedure van gastouders.

Het intakegesprek

De bemiddelingsmedewerker kan bij het intakegesprek gebruik maken van:

- selectiecriteria voor het selecteren van gastouders
- De lijst met oorzaken/ achtergrond kindermishandeling en seksueel misbruik (zie bijlage I).
- De signalen lijst (zie bijlage II)

Bij selectiegesprekken van gastouders wordt de beroepshouding van de kandidaat aan de orde gesteld.

Het gaat dan voornamelijk om respectvol omgaan met kinderen en het pedagogisch benaderen van kinderen.

De gastouders en alle thuiswonenden boven de 18 jaar moeten een verklaring van goed gedrag bij ons inleveren.

Wanneer er twijfel is wordt er altijd met collega's overlegd.

Het koppelingsgesprek

Tijdens het koppelingsgesprek wordt in het kader van kindermishandeling en/of seksueel misbruik de volgende informatie verstrekt:

1. Klachtenreglement/ procedure van het gastouderbureau.
2. Het protocol kindermishandeling en seksueel misbruik, hiervoor wordt verwezen naar de website van het Gastouderbureau

Handelwijze wanneer een medewerker een vermoeden van kindermishandeling en/of seksueel misbruik meldt.

1. Tijdens intakegesprek:

Bij twijfel is het noodzakelijk de pedagogische benadering van eigen kinderen aan de orde te stellen. Er kan advies gevraagd worden bij het AMK of een melding gedaan worden. Het Gastouderbureau, maar ook gast- vraagouders hoeven in tegenstelling tot hulpverleners hun naam niet te noemen.

2. Tijdens het evaluatiegesprek:

Als zou blijken dat naar aanleiding van evaluatiegesprekken zich de situatie voordoet waarbij gedacht wordt aan (een vermoeden van) kindermishandeling en /of seksueel misbruik, dan vindt er een gesprek plaats over het (niet) pedagogisch handelen en zo nodig wordt er melding gedaan bij het AMK.

3. Bij vragen van derden:

Bijvoorbeeld ex-vraagouders/buren/scholen, enz.

Er zal afhankelijk van de situatie moeten worden overlegd wat te doen.

Handelwijze wanneer een vraagouder een vermoeden van kindermishandeling en/of seksueel misbruik in het gastgezin meldt.

Wanneer u een vermoeden hebt van kindermishandeling in het gastgezin meldt dit bij het gastouderbureau.

1. Een gesprek aangaan met de vraagouder ter ondersteuning/advisering over de te nemen stappen. De ouder en het kind dienen alle opvang en steun geboden te worden die nodig is. Tijdens het gesprek kan gebruik gemaakt worden van:

- de signalenlijst (zie bijlage II)
- Een lijst met tips bij het aangaan van een gesprek (zie bijlage III)
- Een lijst met hulpverlenende instanties/ sociale kaart (zie bijlage IV)

2. Het (tijdelijk) schorsen van de gastouder.

De nieuwe gastgezinnen worden in overleg met de vraagouder en het gastouderbureau ingelicht over de situatie. In verband met de privacy van het gastgezin, waarbij sprake zou zijn van (vermoeden van) kindermishandeling en/of seksueel misbruik moet er zorgvuldig met persoonlijke informatie worden omgegaan.

3. Een onderzoek instellen d.m.v. oriënterend huisbezoek met vraag- en gastouder.

De directie draagt zorg voor een zorgvuldige procedure van onderzoek en legt een dossier aan. Het onderzoek is gericht op de te nemen maatregelen door het bureau. Zo mogelijk na raadpleging van de vraagouder wordt besloten of eerst interne maatregelen worden genomen dan wel onmiddellijk aangifte wordt gedaan bij de politie. Ouders kunnen zelf, zonder tussenkomst van de directie, beslissen onmiddellijk aangifte te doen. Belangrijke vragen:

- is handhaving van de gastouder in bestand gastouderbureau mogelijk?
- Wordt de schorsing wel/niet opgeheven
- Is verder extern onderzoek noodzakelijk?

Zie ook lijst met hulpverlenende instanties/sociale kaart (bijlage IV)

4. Rehabiliteren van de gastouder

Wanneer directie en bestuur constateren dat er op grond van het verrichte onderzoek geen aanleiding is aan te nemen dat seksueel misbruik heeft plaatsgevonden, wordt de betrokken gastouder, die voor de duur van het onderzoek was geschorst of op non actief gesteld, door de directie van de instelling in ere in zijn functie hersteld.

5. Een afrondend gesprek voeren met vraag- en gastouder.

Handelwijze wanneer een gastouder een vermoeden van kindermishandeling en/of seksueel misbruik door de vraagouder meldt.

Wat te doen wanneer een gastouder een vermoeden van kindermishandeling en/of seksueel misbruik door de vraagouder thuis meldt bij het gastouderbureau?

1. Wanneer een gastouder kindermishandeling en/of seksueel misbruik door een vraagouder constateert of vermoedt, is hij/zij zelf verantwoordelijk voor melding hiervan bij het AMK. Erg belangrijk is dat de gastouder een veilige plek biedt aan het kind en het kind blijft begeleiden en observeren, ook (zo mogelijk) na communicatie met ouders.
2. Mochten de vraagouders naar aanleiding van gesprekken met de gastouder het kind weg halen, is het aan te bevelen dat de gastouder het AMK inlicht. Het AMK zorgt voor advisering en voor hulpverlening bij kindermishandeling en/of seksueel misbruik binnen het gezin.

De gastouder zou ondersteund kunnen worden door gebruik te maken van een contactpersoon of vertrouwenspersoon. Deze contactpersoon kan een gesprek aangaan met de gastouder over de te nemen stappen. Hierbij kan gebruik gemaakt worden van:

- Signalenlijst
- Lijst tips voor het aangaan van een gesprek
- Lijst van hulpverlenende instanties.

Stappenschema 1:

De vraagouder heeft een vermoeden dat het kind in het gastgezin wordt mishandeld

Fase 1: De vraagouder heeft een vermoeden

- De vraagouder neemt contact op met de bemiddelingsmedewerker.
- De vraagouder legt de waarnemingen (eventueel) aan de gastouder voor.

Verantwoordelijkheid bij de vraagouder.

Fase 2: De bemiddelingsmedewerker bespreekt het vermoeden

- De bemiddelingsmedewerker overlegt met de leidinggevende.
- Verantwoordelijkheid: bij de bemiddelingsmedewerker.

Fase 3: Het uitvoeren van een plan van aanpak

- De bemiddelingsmedewerker wint advies in bij het AMK.
- De bemiddelingsmedewerker bespreekt met de gastouder zijn zorgen, eventueel samen met de vraagouder.

Verantwoordelijkheid bij de bemiddelingsmedewerker.

Fase 4: De beslissing

- De vermoedens zijn na overleg niet bevestigd. De vermoedens bestaan niet meer. Bespreek dit met de vraagouders. Sluit de zaak af. Ga naar fase 6.
- Na overleg blijft er twijfel bestaan. Ga naar fase 5.
- Het vermoeden van kindermishandeling blijkt na overleg gegrond. Ga naar fase 5.

Verantwoordelijkheid bij de bemiddelingsmedewerker.

Fase 5: Handelen

- De bemiddelingsmedewerker deelt aan de gastouder mee dat het kind niet meer komt en bespreekt de reden van het vertrek van het betreffende kind. Het kind wordt, indien mogelijk, in een ander gezin geplaatst.
- De bemiddelingsmedewerker neemt contact op met de andere vraagouders uit het gastgezin.
- De gastouder wordt uitgeschreven bij het GOB.
- De bemiddelingsmedewerker meldt bij het AMK wanneer de gastouder ook eigen kinderen heeft.

Verantwoordelijkheid bij de bemiddelingsmedewerker.

Fase 6: Evaluatie

- Evalueer het proces en de procedures zoals het gegaan is.
- Stel zo nodig afspraken bij.
- Registreer.

Verantwoordelijkheid bij de bemiddelingsmedewerker.

Fase 7: Nazorg

- Blijf alert op het welzijn van het kind/ de kinderen.
- Geef zo nodig extra ondersteuning aan de betrokken vraagouders en de gastouders.

Verantwoordelijkheid bij de bemiddelingsmedewerker.

Wanneer de vraagouder vermoedt dat de eigen kinderen van de gastouder worden mishandeld, handel dan ook volgens het protocol.

Bij alle stappen die genomen worden dient de privacy van de betrokkenen zoveel mogelijk gewaarborgd te blijven.

Toelichting

Fase 1: De vraagouder heeft een vermoeden.

De vraagouder neemt contact op met de bemiddelingsmedewerker.

Kinderen die mishandeld worden, kunnen veel verschillende signalen laten zien. Deze signalen kunnen wijzen op kindermishandeling, maar kunnen ook een andere oorzaak hebben zoals een scheiding, geboorte van een broertje of zusje of een sterfgeval.

Bij signaleren gaat het in de eerste plaats om de zorg die de vraagouder heeft over zijn kind, waarvoor geen geruststellende verklaring gevonden wordt. Kindermishandeling is één van de mogelijke oorzaken.

Bespreek met de vraagouders de zorgen die zij hebben over hun kind(eren).

Als er signalen zijn die kunnen wijzen op kindermishandeling probeert u met gebruik van de signalenlijst (bijlage 2) en het observatieformulier (bijlage 3) de zorgen rond een kind duidelijker te krijgen.

Het is belangrijk dat bij het verhelderen van de vermoedens een onderscheid gemaakt wordt tussen objectieve gegevens en subjectieve gegevens. Onder objectieve gegevens wordt verstaan datgene wat u daadwerkelijk kunt zien, zoals een blauwe plek op een arm. Onder subjectieve gegevens wordt verstaan hoe u de gegevens interpreteert. Bijvoorbeeld het kind is geslagen.

Op het observatieformulier worden de objectieve gegevens vermeld. Het observatieformulier gaat het dossier in. Wanneer u behoefte heeft ook de subjectieve gegevens te noteren, doe dat dan in anonieme werkaantekeningen. Werkaantekeningen gaan het dossier niet in en zijn niet ter inzage van ouders. Ga zorgvuldig met werkaantekeningen om.

Let op: het is niet de taak van de vraagouder of de bemiddelingsmedewerker om spoorwerk naar een dader te doen. Het is wel hun taak te komen tot een mogelijke onderbouwing van de zorgen die er zijn en de veiligheid van het kind te waarborgen.

Van belang is dat de vraagouders zich serieus genomen voelen in hun zorgen om hun kind.

Ondanks de zorgvuldigheid van het GOB kunnen de ouders vanuit hun zorgen om hun kind een ander traject kiezen, b.v. aangifte doen bij de politie.

Wanneer ouders zich niet serieus genomen voelen kunnen zij een klacht indienen.

Fase 2: De bemiddelingsmedewerker bespreekt het vermoeden.

Dit overleg dient als middel om het vermoeden te toetsen bij anderen, ter voorkoming van overhaast genomen emotionele beslissingen, maar ook om ruimte te geven aan eventuele emoties.

De bemiddelingsmedewerker overlegt met haar leidinggevende.

De bemiddelingsmedewerker bespreekt de objectieve en subjectieve gegevens die zij heeft gekregen van de vraagouder. Ze bespreekt of er redenen zijn waarom ze zich zorgen moet maken en of er redenen zijn om te denken aan kindermishandeling. Bij interpretatie van de informatie kan de signalenlijst een hulpmiddel zijn (zie bijlage 2).

De bemiddelingsmedewerker maakt samen met de leidinggevende een plan van aanpak om meer gegevens te verkrijgen.

Fase 3: Uitvoeren van het plan van aanpak.

De bemiddelingsmedewerker overlegt met het AMK.

Overleg met het AMK is in alle gevallen aan te raden. Het AMK biedt ondersteuning bij het interpreteren van signalen en bij het nadenken over de vervolgstappen die noodzakelijk zijn (zie bijlage 1 over de werkwijze van het AMK).

De bemiddelingsmedewerker spreekt, zonedig samen met de leidinggevende, met de gastouder. In dit gesprek worden de zorgen die zijn geuit door de vraagouder aan de hand van de objectieve en subjectieve gegevens besproken met de gastouder. Probeer in het gesprek een duidelijker beeld te vormen van de pedagogische kwaliteiten van de ouder en zoek naar onderbouwing van de zorgen (zie bijlage 4,6).

Fase 4: De beslissing.

De verdere aanpak is afhankelijk van de gegevens die uit fase 2 zijn gekomen. Er zijn drie scenario's mogelijk.

1. De vermoedens zijn na overleg niet bevestigd en de vermoedens bestaan ook niet meer.
  - Bespreek dit met de vraagouders en de gastouders.
  - De vraagouders kunnen vanuit de zorg voor hun kind een ander traject kiezen dan het GOB voorstelt aan de ouders en wat zij als organisatie doet.
  - Indien er geen vertrouwen meer is en de vraagouders het kind weg willen halen bij de gastouder kan het GOB ter ondersteuning van de gastouders en/of vraagouders het kind in een ander gastgezin plaatsen.
  - Sluit de zaak af en vernietig alle schriftelijke aantekeningen na registratie.
2. Na overleg blijft er twijfel bestaan.
  - U twijfelt of er sprake is van kindermishandeling. Het vermoeden hoeft niet bewezen te zijn! Echter vanuit de zorg voor de kinderen en voor de veiligheid van de kinderen gaat u naar fase 5.
3. Het vermoeden van kindermishandeling blijkt na overleg gegrond.
  - U gaat over naar fase 5.

Fase 5: Handelen.

De bemiddelingsmedewerker neemt contact op met het AMK.

In overleg met het AMK kan besloten worden om tot melding over te gaan in verband met de eigen kinderen van het gastgezin. Dit wordt gedaan vanuit de visie dat kindermishandeling een gezinsbreed probleem is. Zeker wanneer uit het gesprek van de bemiddelingsmedewerker met de gastouder is gebleken dat zij de problemen niet erkennen en niet openstaan voor hulpverlening.

- Vraagouders kunnen ook altijd zelf een melding doen bij het AMK.
- Adviseer de ouders om zonedig contact op te nemen met Jeugdzorg voor ondersteuning en/of hulp.
- Wanneer er een melding is gedaan bij het AMK wordt dit de vraagouders verteld.
- Het verdient aanbeveling om ook aan de gastouders te vertellen dat er een melding gedaan gaat worden bij het AMK. Het AMK kan advies geven over het voeren van dit soort gesprekken. Hoewel dit een moeilijk gesprek is, is het van belang voor de eventuele verdere hulpverlening aan het kind/gezin. Ouders zijn sneller bereid problemen te erkennen en hulpverlening te aanvaarden wanneer er in alle openheid over gesproken wordt, zodat zij niet het gevoel hebben dat er zaken stiekem achter hun rug om gebeuren. Isolement houdt kindermishandeling in stand. Openheid kan het doorbreken.

De bemiddelingsmedewerker neemt contact op met de ouders van andere kinderen die in het gezin verblijven. Zij informeert de vraagouders dat deze ouders niet meer zijn opgenomen bij het GOB als gastgezin en overlegt over eventuele herplaatsing. Overleg vooraf met het AMK wat er tegen de andere ouders gezegd kan worden vanuit privacy overwegingen. Met name wanneer er sprake is van twijfel. Wanneer er sprake is van een duidelijke mishandelings situatie gaat de bespreking van de mishandeling boven de privacy wetgeving. Maar laat u hierover vooraf informeren.

Het Gastouderbureau onderneemt binnen een maand stappen betreft de melding.

Kindermishandeling en seksueel misbruik kan worden veroorzaakt door een combinatie van een aantal factoren:

1. de achtergronden van de ouders:
  - traumatische jeugdervaringen (daardoor onmacht)
  - alcohol en druggebruik (eigen behoeften/agressie)
  - overspannen verwachtingen (tegenvallend ideaalbeeld)
  - pedagogische onwetendheid (onrealistische eisen ten aanzien van leeftijd)
  - hele jonge ouders (baby als vervanging eigen tekort aan liefde)
2. kenmerken van het kind:
  - te vroeg geboren kind (moeizaam op gang komen van de relatie)
  - huilbaby (oververmoeidheid, ontbreken van steun)
  - ongewenst kind (geslacht)
  - zeer druk/ beweeglijk kind
  - geestelijk e/of lichamelijk gehandicapt kind
  - stiefkind (acceptatie van het kind)
3. omgevingsfactoren:
  - sociaal-economische factoren: bijvoorbeeld geldgebrek, werkloosheid, slechte behuizing
  - spanning in het gezin door bijvoorbeeld ziekte, relatieproblemen, problemen op het werk
  - sociaal isolement: als er weinig contact is in/ met buurt, familie en kennissen
  - extra belasting voor alleenstaande ouder

Mogelijke gevolgen van kindermishandeling en seksueel misbruik kunnen zijn (afhankelijk van de leeftijd van het kind, de duur en de ernst van de mishandeling, de veerkracht van het kind en de omgeving):

- ondermijnd zelfvertrouwen, weinig gevoel van eigenwaarde
- lichamelijk letsel
- ontwikkelingsachterstand
- groeistoornissen
- diverse gedragsstoornissen (opvallend introvert/extravert, verlies van eerder verworven vaardigheden, bijvoorbeeld weer onzindelijk worden.
- wantrouwen in relaties
- depressies
- seksuele problemen
- loyaliteitsconflict

Kindermishandeling vindt veelal plaats vanuit onmacht en speelt zich af in verborgenheid. Het kind zit in een isolement en is loyaal aan zijn ouders. De ernst van de gevolgen van kindermishandeling noodzaken ons om bij signalen van kindermishandeling hulp te bieden aan ouders en kinderen.

1. **Lichamelijke kindermishandeling** slaan, schoppen, tegen een muur kwakken, sigarettenpeuken op een kind uitdrukken, slaan met een riem, braakmiddelen geven, knijpen, door elkaar schudden etc.

Signalen:

- hoofdpijn
- angstig
- angst hebben voor lichamelijk contact
- schrikreacties
- extreem gedrag als teruggetrokken of opvallend druk, hyperactief
- angst voor eigen ouders

2. **Lichamelijke verwaarlozing**

Passieve vorm van .. het nalaten van ..

Niet goed verzorgen van eten, kleding, haar onthouden van medicijnen, laat naar bed gaan.

Signalen:

- onaantrekkelijke kinderen
- vermoeidheid
- vaak permanent ondergewicht of overgewicht.

3. **Psychische of emotionele kindermishandeling**

Vijandige, afwijzende houding van ouders, vernederen, uitlachen juist als het kind troost nodig heeft, treiteren, te hoge eisen stellen, bang maken, opsluiten, doodzwijgen, scheldnaam.

Het kind ontwikkelt een beperkt gevoel van eigenwaarde.

Signalen:

- a-sociaal gedrag
- geen grenzen weten
- van ene gedrag in het andere 'schieten'
- gevoel hebben ik krijg er geen vat op
- voortdurend aandacht vragen/waardering vragen
- grenzen uitproberen

4. **Psychische of emotionele verwaarlozing**

Nalaten van.....

Te weinig aandacht geven, niet knuffelen, geen positieve aandacht, niet stoeien of spelen.

Signalen:

Bij huisbezoek:

- sfeer die er in het gezin heerst.
- sfeer in de kinderkamer
- sfeer van verlatenheid
- ontwikkelingsachterstand (ook lichamelijk, zoals spraakproblemen)
- failure to thrive-'syndroom

5. **Seksueel misbruik**

Machtsongelijkheid.

Het dwingen tot seksuele handelingen waar het kind niet aan toe is of waar het kind geen zin in heeft. Er ligt een hele grote druk op het kind. Het kind wordt geconfronteerd met: geheimhouding, chantage, een loyaliteitsconflict.

Signalen:

- angst voor lichamelijk contact
- moeilijk zitten en lopen
- bewegen zich stijf en onhandig (gymnastiek)

- verstijven als je ze aanraakt
- jonge kinderen blijven stijf gestrekt als je ze optilt
- weinig plezier in lichamelijk spel
- veel kennis op seksueel terrein, ouwelijk gedrag

Tips bij het aangaan van een gesprek

bijlage III

- Doel van het gesprek duidelijk maken
- Duidelijk maken uit welk referentiekader je praat
- Voorbereid zijn (bijvoorbeeld namen/leeftijd etc. kennen)
- Praat vanuit jezelf en toon je onzekerheid
- Begin met open vragen
- Geef tijd om te formuleren
- Accepteer het probleem
- Neem ouders serieus; toon betrokkenheid; open contact
- Sluit aan bij niveau (feit, gevoel, actie)
- Probeer ouders te stimuleren/uitnodigen om te praten
- Niet bang zijn voor stiltes
- Niet onrustig zitten, friemelen, frutselen
- Vermijd suggestieve en alternatieve vragen
- Niet geërgerd reageren/kwaad worden
- Hecht aan geheugenvragen niet teveel waarde
- Gebruik voor feitelijke informatie directe vragen.
- Gebruik indirecte vragen naar gevoelens
- Ga gevoelens niet miskennen of bagatelliseren
- Doseer vragen over het gesprek
- Formuleer vragen kort, eenvoudig (geen vaktaal gebruiken)
- Verduidelijking vragen door: doorvragen, parafraseren, spiegelen
- Vermijd waarom- en verrassingsvragen
- Wees voorzichtig met kritiek
- Ga geen ongelijke strijd aan
- Heb niet je mening en conclusie direct klaar
- Ga door middel van evaluerende vragen na, hoe opmerkingen en vragen overkomen
- Stel controlevragen bij twijfel
- Sluit elk gesprek af door samen te vatten.

Wat kun je van ouders verwachten (dader)

- Ontkenning
- Boosheid, agressie (het schild waarachter men zich verschuilt)
- Terugtrekking (het gezin sluit zich op)
- Ontkenning signalen (bij voorbeeld het kind slaapt weer prima)
- Bedenken van plausibele verklaringen

Sociale kaart/ hulpverlenende instanties

- Huisarts
- GGD
- Schoolbegeleidingsdienst
- Thuiszorgorganisatie
- Algemeen maatschappelijk werk
- Regionaal Bureau Jeugdzorg (Jeugdhulpverlening, jeugdbescherming en RIAGG)
- Bureau rechtshulp
- Bureau vertrouwensarts
- Raad voor kindbescherming
- Kindertelefoon
- Opvoedtelefoon

De adresgegevens van hulpverlenende instanties zijn bij het Gastouderbureau bekend. Er is een document met alle telefoonnummers en adresgegevens van de desbetreffende instanties.